

**Páipéar faisnéise ar thaighde POBAL
Eispéireas na nIar-dhaltáí
de chuid an Ghaeloideachais i mBéal Feirste
ar Bhreisoideachas agus ar Ardoideachas, ar Thraenáil
agus ar Fhostaíocht
1970aidí – an lá inniu**

POBAL,
13-3ú hurlár
Muileann Abhainn Bheara
81 Bóthar Chluanaí
Béal Feirste,
BT12 7AE
Teil: +44 (0)77 13 630325 - R-phost: jmuller@pobal.org; eolas@pobal.org - www.pobal.org

Comhairle Chathair
Bhéal Feirste

Cén fáth an taighde seo?

Tá ganntanas sonraí bunlíne ar fáil i dtaca le hoideachas, traenáil agus stádas fostaíochta iardhaltaí de chuid an Ghaeloideachais i mBéal Feirste (agus in áiteanna eile), cé go bhfuil sé anois 45 bliana ó bhunú an chéad bhunscoile sa chathair, i 2018, rinne POBAL taighde ar thaithí iardhaltaí de chuid an Ghaeloideachais, maidir le traenáil, breisoideachas agus fostaíocht. Tá an taighde seo á mhaoiniú ag Comhairle Bhéal Feirste faoina chlár Acmhainniú an Phobail, agus cuirfidh sé áis thábhachtach eolais ar fáil d'oideachasóirí, d'áisíneachtaí stáit, do ghrúpaí Gaeilge, do sholáthróirí traenála agus daoine nach iad. Cuideoidh sé le hacmhainniú an phobail agus le neartú na hoibre leanúnaí atá ar siúl, deiseanna le réamhphleanáil a dhéanamh, leis an mhargadh fostaíochta a fhorbairt agus le cumas a mheaitseáil le riachtanais fostaíochta uilig san áireamh.

Téarmaí tagartha

D'fhás agus d'fhorbair an Ghaeloideachas sa chathair óna laethanta is luaithe, siar i 1971. Chinn muid go gcuimseodh ár dtaighde an oiread agus is féidir den taithí sin, ó na chéad pháistí a fuair a gcuid oideachais fhoirmeálta trí Ghaeilge suas go daltaí an lae inniu. Tá anois ocht nGaelscoil lonnaithe taobh istigh do limistéar Chomhairle Bhéal Feirste, iarbhunscoil amháin, Coláiste Feirste, san áireamh. Tá faoi láthair 1,205 pháiste cláraithe le bunscoileanna Gaeilge taobh istigh d'iar-limistéar Bhord Oideachais agus Leabharlanna Bhéal Feirste. Freastalaíonn 326 pháiste eile ar dhá bhunscoil taobh amuigh den limistéar seo, Scoil na Fuisioige (141 dhalta) agus Gaelscoil Eanna (185 dhalta), is é sin 1,531 pháiste cláraithe faoi láthair le bunscoileanna Gaeilge.

Tátail an taighde

Léiríonn an taighde forbairt an Ghaeloideachais sa chathair go ginearálta, ar bharr ar bhorradh líon na bpáistí atá ag freastail ar bhunscoileanna Gaeilge. Tá éileamh soiléir ar an leanúnachas oideachasúil i ndiaidh laethanta na bunscolaíochta agus roghnaíonn neart daoine iar-bhunscolaíocht Ghaeilge. Tá sé soiléir gur áis scileanna atá sa phobal óg atá ag teacht chun cinn fríd an Ghaeloideachas, áis don mhargadh oibre san am i láthair agus don todhchaí, agus gur chuid bhríomhar é a chuireann le héagsúlacht na cathrach. Mar sin, aimsíonn an taighde na deiseanna atá ann do

Chomhairle Bhéal Feirste agus d'fhorais eile rialtasacha a bhfuil dualgais orthu i leith na forbartha eacnamaíche, an dea-chaidrimh, agus na pleanála pobail, le seirbhísí a fhorbairt agus a fheabhsú a chuireann pobal na Gaeilge san áireamh, fud fad na cathrach.

D'fhéadfadh sé go bhfuil anois iardhaltaí de chuid an Ghaeloideachais ina gcónaí taobh istigh de limistéar reatha Chomhairle Bhéal Feirste, agus gur chuir siad fúthu i gceantair eile fud fad na cathrach, agus in áiteanna eile taobh amuigh dá teorainn roimhe seo, agus iad ag taisteal le leas a bhaint as an Ghaelscolaíocht i scoileanna na cathrach. Cé nach féidir brath ar na cóid phoist amháin mar chomhartha ar réimse iomlán na gcúinsí socheacnamaíochta, chónaigh a lán iardhaltaí de chuid an Ghaeloideachais le 45 bliana anuas i gceantair aitheanta an il-anáis. Dár ndóigh, tá na Gaelscoileanna féin ar fad lonnaithe ina leithéid de cheantar.

Tháinig athruithe dearfacha ar stádas na Gaeilge agus an Ghaeloideachais le 45 bliana anuas. Mothaítear meon an chumais agus na muiníne ó chuid mhaith freagraí an taighde. Dá ainneoin sin, tá tuiscint an imeallaithe agus an eisiata ón phobal i gcoitinne. Sa tátail taighde, cuirtear béim ar bhuarthaí na bhfreagróirí faoin easpa cosanta reachtaíochta atá ann don teanga agus faoi ghanntanas agus dhofheictheachta na seirbhísí trí Ghaeilge go háitiúil. Is cosúil gur dócha, i gceantair an il-anáis, áiteanna ina bhfuil de ghnáth éileamh níos airde ar sheirbhísí tacaíochta, go n-imríonn ganntanas a leithéid seo de sheirbhísí trí Ghaeilge tionchar níos measa. Tá éileamh thar na bearta ó fhreagróirí ar thuilleadh seirbhísí agus ar thuilleadh tacaíochta do phobal na Gaeilge, ina theannta sin, éilíonn siad 'normálú' na teanga sa saol poiblí trí reachtaíocht, infheictheacht níos suntasaí, agus forbairt ar sheirbhísí nua feabhsaithe. Ar na mallaibh, thacaigh Comhairle Bhéal Feirste le reachtaíocht Ghaeilge agus beidh sé ag ceapadh Oifigeach Gaeilge as seo amach. Ina ról phleanáil pobail, tá deis aige a chinntiú go bhfuil raon leathan de sheirbhísí poiblí atá oiriúnach agus ag teacht le riachtanais lucht fágáil na Gaelscolaíochta chomh maith lena dteaghlaigh.

Léiríonn freagróirí réimse leathan de thaithí fostaíochta. Nochtann ár dtaighde gairmithe, státseirbhísigh, riarthóirí, miondóltóirí, ealaíontóirí, speisialtóirí san eolas digiteach agus teicneolaíochta, oibríthe óige, múinteoirí, oibríthe san earnáil aíochta, gairmithe sláinte agus srl. Tá ardchéatadán d'oideachas Tríú Leibhéal agus

cáilíochtaí i réimse leathan speisialtóireachta agus gnéithe an tsaoil. Roimhe seo, áfach, ní raibh ach líon iontach beag de chúrsaí ar fáil trí Ghaeilge agus go fóill bíonn an rogha iontach teoranta. Go ginearálta, is iad de gnáth na cúrsaí tríú leibhéal amháin atá ar fáil trí Ghaeilge, na cúrsaí céime nó dioplóma i dTeanga agus i Litríocht na Gaeilge, in amanna le speisialtóireacht eile curtha leo, mar shampla Staidéar Gnó, nó na cúrsaí iar-chéime san Aistriúchán nó in ábhair ghaolmhara eile, leithéidí Pleanáil Teanga. Cuireann freagróirí béim chomh maith ar thábhacht na n-áiteanna ar an B.Ed agus TICO Oideachas Tosaigh Múinteoireachta trí Ghaeilge ag Coláiste Ollscoile Naomh Muire.

D'fhreastail freagróirí agus fuair cáilíochtaí i réimse teoranta de chúrsaí traenála trí Ghaeilge, curtha ar fáil ag an eagraíocht Gaelchúrsaí / Forbairt Feirste. Is cosúil, áfach, 45 bliana i ndiaidh bhunú an chéad gaelscoile i mBéal Feirste, ní bhíonn soláthróir eile traenála ná scileanna sa chathair ag cur ar fáil réimse de chúrsaí traenála trí Ghaeilge d'iardhaltaí de chuid an Ghaeloideachais sa chathair. Bíonn éagsúlacht na cathrach ag síorfhás. Le níos mó tacaíochta a sholáthar, agus mar gheall ar a chuid tionscnamh in acmhainniú an phobail, i bhforbairt eacnamaíochta agus i pleanáil phobail, ba chóir do Chomhairle Bhéal Feirste spreagadh a thabhairt do na ranna rialtais gaolmhara agus do na hinstiúidí tríú leibhéal chun iniúchadh a dhéanamh ar riachtanais traenála trí Ghaeilge agus tacaíocht a chur ar fáil le cúrsaí nua a fhorbairt do na margaí atá ag teacht chun cinn.

Faoi láthair, tá formhór na bhfreagróirí (51.6%) in ionaid oibre ina bhfuil an Ghaeilge mar phríomhtheanga na láithreach oibre. Dúirt siadsan, mar aon le roinnt den 40% nach n-oibríonn den chuid is mó i dtimpeallacht Ghaeilge, go n-úsáideann siad an teanga le comhghleacaithe (84.4%), bainisteoirí (58.3%), úinéirí comhlachta (28.9%), custaiméirí (68%) agus grúpaí Gaeilge (71.1%). Léiríonn sé seo ní amháin go mbíonn iardhaltaí de chuid an Ghaeloideachais ag baint ard-úsáid go leanúnach as an Ghaeilge san áit oibre, ach ina theannta sin, tugann sé blaiseadh de na deiseanna forleathana atá ann do dhaoine agus iad i mbun gnó ó lá go lá, teacht i dteagmháil leis an Ghaeilge. As an líon beag de dhaoine (16 fhreagróirí) a dúirt nach n-úsáideann siad an Ghaeilge san áit oibre, dúirt 72.7% acu gur mhaith leo í a úsáid. Ar na tionscnaimh a chuideodh leo é seo a dhéanamh, luainn siad infheictheacht níos fearr don teanga, beartais dhearfacha sa láthair oibre, ardú feasachta go bhfuil Gaeilgeoirí ar fáil i ról ar leith le go spreagadh sé custaiméirí le seirbhísí a lorg i

nGaeilge, ranganna comhrá agus ábhair tacaíochta teanga, chomh maith le himeachtaí sóisialta san áit oibre dóibh siúd a ba mhaith leo an teanga a fhoghlaim. Nuair a cuireadh ceist orthu ar mhaith leo a bheith ag obair le Gaeilge as seo amach, tá sé suntasach go ndúirt 122 daoine (83.6% dóibh a d'fhreagair an cheist seo) gur mhaith.

Níl úsáid na Gaeilge i measc na bhfreagróirí teoranta go dtí an láthair oibre, áfach. D'fhiosraigh muid ar úsáid na freagróirí an teanga go minic nó go hannamh ina saol pearsanta féin. Dúirt 94% go n-úsáideann. Chuir céatadán iontach ard (86.6%) go n-úsáideann siad í le cairde, ar na meáin shóisialta (69.1%) agus lena gcuid páistí (41.6%) nó lena dtuismitheoirí (44.3%). Níl amhras ar bith ann ach go gcuireann an Ghaeilge le beocht na cathrach seo agus go dtugann an fhírinne seo deiseanna do Chomhairle Bhéal Feirste agus dreamanna eile nach í, le cur le forbairt tionscnamh, beartas, agus dea-chleachtas a dtacaíonn réimse iomlán de sheirbhísí agus do sholáthar don phobal ar fad, pobal na Gaeilge san áireamh.